East Europe & Central Asia Union of PLWH

Eesti Konsortsiumi liikmeskogukondade tegevuskava aastateks 2017–2020

«HIV-nakkuse kontekstis kvaliteetse ja järjepideva abi tagamine Eestis kõigile, kes seda vajavad»

EHPV
Eesti HIV-positiivsete Vorgustik
Estonian Network of PLWH

VEK LGBT

LUNEST
ESTONIAN ASSOCIATION OF PEOPLE WHO USE PSYCHOTROPHIC SUBSTANCES

Tegevuskava koostamisest

Käesoleva tegevuskava raamdokument töötati välja pärast 2016. aasta 17.–18. novembril toimunud Eesti kogukondade nõupidamist, millel osales 26 esindajat kogukondadest ja organisatsioonidest, mis tegelevad abi pakkumisega inimestele, kelle elu mõjutab HIV. Nõupidamine kujutas endast ajakohast platvormi pikaajalisema kogemusega Eesti HIV-Positiivsete Võrgustiku (EHPV), hiljuti asutatud rühmituste nagu uimastitarvitajate ühendus LUNEST ning lesbisid, geisid, biseksuaalseid ja transsooliseid kodanikke koondav VEK-LGBT, aga ka kogukonnajuhtidest üksikisikute ja asjaosaliste kogukondadega HIV-nakkuse valdkonnas tihedat koostööd tegevate organisatsioonide esindajate pingutuste ühendamiseks.

Tegevuskava arendamist ja struktureerimist jätkas Eestis HIV-nakkusest mõjutatud kogukondade konsortsium, edaspidi Eesti Konsortsium — 2017. aastal asutatud MTÜ-de ühendus, millesse kuuluvad Eesti HIV-Positiivsete Võrgustik, LUNEST ja VEK-LGBT. Käesoleva dokumendi redigeeris ja kinnitas Eesti Konsortsium Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia HIV-nakkusega elavate inimeste ühenduse ECUO tehnilise abi toel sama ühenduse juhitud, ülemaailmse AIDS-i, Tuberkuloosi ja Malaariaga Võitlemise Fondi (GFATM) rahastatud rahvusvahelise heategevusprojekti „HIV-iga seotud teenuste järjepideva võrdse kättesaadavuse tagamine HIV-iga elavatele inimestele ja peamistele riskirühmadele Ida-Euroopa ja Kesk-Aasia regioonis“, nagu ka Euraasia Konsortsiumi juhitud, kodanikuühiskonna edendamist toetava Robert Carri sihtasutuse rahastatud projekti „Tervishoidu saab osta, kui olemas on eelarve“ raames.

Eesti Konsortsiumi liikmeskogukondade tegevuskava eesmärk, ülesanded ja olulised tulemused

EESMÄRK: ühendada ja tugevdada HIV-nakkusega elavate inimeste kogukondade ja peamiste riskirühmade pingutusi kõigile Eestis HIV-nakkusega seonduvaid teenuseid vajavatele inimestele vastavate teenuste kättesaadavuse, kvaliteedi ja rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks.

Mõiste „peamised riskirühmad" (ingl key populatsions) viitab neile elanikkonnarühmadele, kellel on epideemia olemusest või kohalikest oludest sõltumata oma elustiilivalikute tõttu suurem oht HIV-i nakatuda. Pealeselle satuvad nende rühmade esindajad oma elustiilivalikute tõttu sageli sellistesse juriidilistesse ja ühiskondlikesse olukordadesse, mis nende HIV-i nakatumise riski veelgi suurendavad[1].

Peamistel riskirühmadel on kaalukas roll nii HIV-nakkuse dünaamika ja leviku kui ka ühena olulisematest asjaosalistest epideemiaga tõhusa võitlemise edendamisele kaasa aitamise kontekstis.

Käesolev dokument kirjeldab tegevusi, mis on suunatud HIV-nakkusega elavate inimeste kogukondadele ja järgmisele kuuele rahvastikurühmale:

- meestega seksivad mehed,
- uimastitarvitajad,
- sekstöötajad,
- transsoolised inimesed,
- minevikus tuberkuloosi põdenud inimesed,
- HIV-nakkusega elavad naised

[1] „Consolidated guidelines on HIV prevention, diagnosis, treatment and care for key populations", lk xii, „Definitions of key terms", Maailma Tervishoiuorganisatsioon, 2014.

Eesti Konsortsiumi liikmeskogukondade tegevuskava eesmärgid ja olulised tulemused

ESIMENE ÜLESANNE: tõhusate, järjepidevate HIV-nakkusega seotud teenuste kättesaadavuse tagamine

Järjepidevate ja tõhusate HIV-nakkusega seotud teenuste kõigile, kes neid teenuseid vajavad, parema kättesaadavuse edendamine Eestis, nagu ka vastavate teenuste ulatuse laiendamine ja nende kvaliteedi parendamine.

Peamised oodatud tulemused (teetähised)

1.1. HIV-nakkusega elavate inimeste ja peamiste riskirühmade eestvedamisel toimub retroviirusvastase ravi kättesaadavuse, nagu ka HIV-nakkusega seotud teenuste kõikide etappide järjepidevuse kaardistamine. Kaardistamise eesmärk on selgitada välja kõige pakilisemad probleemid ning tuvastada kogukondade ja nende allrühmade vajadused, eriti selliste rühmade vajadused, kellele teenused on kättesaadavad kõige ebavõrdsematel alustel. Koostöös ECUO-ga on siinne kogukond 2017. aastal läbi viinud retroviirusvastase ravi kättesaadavuse kaardistamise programmi; taoline kaardistamine peab kujunema regulaarseks. Kogutud andmete töötlemisel rakendatakse 2016. aastal läbi viidud teenuste eri kogukondade jaoks prioritiseerimise, stigmatisatsiooninäitaja (ingl Stigma Index) hindamise, tuberkuloosi ennetamise projekti TUBIDU raames teostatud uuringu ning muude praegu või tulevikus Eestis kogukondade osalusel läbi viidavate hindamisuuringute tulemusi.

1.2. Valitsusasutused kasutavad seda teavet klientide/patsientide vajaduste tuvastamiseks ja vähemalt ühe HIV-nakkuse kontekstis pakutava teenustevaldkonna kvaliteedi kontrollimiseks.

1.3. Tänu kogukonnapõhisele kaardistamisele on HIV-iga elavate inimeste kogukonnal ja peamistel riskirühmadel olemas **analüütilised andmed teenuste kättesaadavuses esinevate lünkade ja ebavõrdsuste kohta**, kusjuures need andmed on rühmitatavad piirkondlike kriteeriumide, eri kogukondade ja allrühmade, jne järgi. Kogukondlikud rühmitused kasutavaid neid andmeid enda soovituste sõnastamiseks ning HIV-nakkusega

seotud teenuste eri rahvastikurühmadele ja kogukondadele kättesaadavuse parendamise edendamiseks.

1.4. HIV-nakkuse ravi korraldamise **protokoll,** mida aastatel 2016–2017 uuendatakse, **võtab piisaval määral arvesse kogukonnapoolseid soovitusi** teemadel nagu tervishoiusüsteemiga kontakti minetanud HIV-nakatunute leidmine, testimis- ja ennetusteenuste ühendamine tervishoiuteenustega (eriti äsja diagnoositud HIV-nakatunute jaoks), tugiteenuste pakkumine ja ravirežiimist kinnipidamine.

1.5. HIV-nakkuse ravi **nüüdisajastatud protokoll võimaldab tugevdada nn vastastikust toetust** (ingl peer support), eriti kogemusnõustajate arvu suurendamist eesmärgiga muuta vastav teenus kättesaadavaks kogu riigis, aga ka HIV-nakkusega elavate inimeste ja nende soovitatud peamiste riskirühmade esindajate samadel alustel hõlmamist nõustamisteenuse pakkumisse.

1.6. Võimaldatud on **HIV-nakkuse kiirtestimise teenuse pakkumine** valitsusväliste organisatsioonide (MTÜ-de) tasandil.

1.7. Kõrgendatud riskiga linnadesse ja piirkondadesse **on asutatud kogukondlikud nõukojad**, mis tervishoiutöötajate ja muude riiklike ametkondadega kooskõlastatult ja piirkondlikke iseärasusi arvesse võttes tegelevad HIV-nakkusega seotud teenuste kättesaadavuse parendamisega eri kogukondadele.

1.8. **Koostatud on** HIV-nakkusega seotud teenuste pakkumise **puuduvate standardite nimekiri, mis on hõlmatud** rahvastiku tervise arengukavasse 2009–2020 **ja kajastub selles**. Nimekirja koostamisse on aktiivselt kaasatud HIV-nakkusega elavate inimeste kogukonna ja peamiste riskirühmade esindajad.

1.9. **HIV-nakkusega seotud teenuste standardite nüüdisajastamine ja uute standardite väljatöötamine toimub kogukonna esindajate osalusel;** s.t, HIV-nakkusega elavate inimeste ja peamiste riskirühmade kogukonnad on kaasatud kõigi HIV-nakkusega seotud teenuste kättesaadavuse kõiki etappe puudutavate otsuste läbiarutamisse ja vormistamisse, nagu ka vastavate otsuste langetamisse.

1.10. **Kõigi** HIV-nakkusega seotud teenuste pakkumisega seonduvate **protsesside ümberkorraldamine ja optimeerimine toimub vältimatult intersektsionaalsetel alustel.**

1.11. Asutatud on nõukogu (või muu püsiv asutis), **mis tegeleb dialoogi juhtimisega kõigi asjaosaliste kogukondade ja sektorite vahel** ning millesse on HIV-nakkusega võitlemise tõhustamise meetmete analüüsimise ja kooskõlastamise eesmärgil kohustuslikus korras hõlmatud nii HIV-iga elavate inimeste kui ka peamiste riskirühmade kogukondade esindajad. **Riigi valitsus eraldab** omalt poolt **vahendeid vastava asutise tegevuse rahastamiseks** ja hõlmab asutise tegevusse aktiivselt kogukonna esindajaid.

1.12. Kogukondi esindavad organisatsioonid on rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 rakendamise **iga-aastaste tegevuskavade muutmiseks perioodil 2018–2020 sõnastanud ettepanekud,** mis hõlmavad HIV-nakkusega elavate inimeste kogukonna ja peamiste riskirühmade vajaduste tagamise ettepanekute üksikasjalisi kirjeldusi ning rajanevad olukorra pideval kaardistamisel HIV-nakkusega seotud teenuste kättesaadavuse järjepidevuse kõigis etappides, kusjuures vastavat kaardistamist viivad läbi kogukondlikud organisatsioonid.

TEINE ÜLESANNE: kogukondade organisatsioonilise suutlikkuse tugevdamine ja kogukondade mobiliseerimine

HIV-nakkusest mõjutatud kogukondade, nagu ka peamiste riskirühmade huve esindavate organisatsioonide tegevusse panustatavate vahendite eraldamise suurendamine eesmärgiga parendada HIV-iga seonduvate teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust Eestis kõigile, kes neid teenuseid vajavad.

Peamised oodatud tulemused (teetähised)

2.1. Asutatud on Eesti HIV-ist mõjutatud kogukondade toimiv ühendus, mida toetavad väliseksperdid ja -uurijad ning mida Eesti valitsus ja riiklikud ametkonnad kohtlevad võrdväärse partnerina ja HIV-nakkusega seotud teenuste järjepidevuse kõigi etappide valdkonnas pädeva ekspertorganisatsioonina.

2.2. Kogukondlikud organisatsioonid on välja töötanud praktilised **viisid vene ja eesti keeles suhtlemiseks;** riik omalt poolt eraldab vahendeid kakskeelse dokumendiringluse ja mõlemas keeles kvaliteetse, professionaalsel tasemel suhtlemise võimaldamiseks.

2.3. Kogukondade juhid esinevad koostöös tervishoiutöötajate ja muude valdkondade ekspertidega nii eesti- kui ka venekeelses ajakirjanduses uimastipoliitika, HIV-nakkuse ja muude valdkondade **spetsialistidena.**

2.4. Riigi valitsus eraldab kogukondlikele organisatsioonidele vahendeid kogukondade organisatsioonilise suutlikkuse, ühistöö ja kogu HIV-nakkusega seotud teenuste spektri kvaliteetse pakkumise **arendamiseks.** Kogukonnad omalt poolt tegelevad aktiivselt ressursside leidmise ja kogumisega selliste tegevuste finantseerimiseks, mida ei rahastata avalikest vahenditest.

KOLMAS ÜLESANNE: häbimärgistamise ja diskrimineerimise vastu võitlemine ning kogukondade õiguste kaitse

Võrdsete inimõiguste kaitse tagamine kõigile Eesti rahvastikurühmadele, k.a HIV-nakkusega elavatele inimestele ja peamiste riskirühmade esindajatele, ning HIV-iga elavate inimeste, nagu ka peamiste riskirühmade esindajate häbimärgistamise ja diskrimineerimise vastu võitlemine nii seadusandlikul tasandil kui ka Eesti elanikkonna seas üldiselt.

Peamised oodatud tulemused (teetähised)

3.1 HIV-nakkusega elavate inimeste **kogukonnad,** nagu ka peamised riskirühmad **on leidnud mitteanonüümsed**, s.t oma näo ja nime all esinevad **isikud, ning volitanud nad avalikult sõna võtma** ja oma kogukondi nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil esindama. Kõik osapooled kutsuvad neid isikuid — nn avalikke juhte — oma kogukondi esindama nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil läbi viidavates kampaaniates, tippkohtumistel, avalikel üritustel jne.

3.2 **Riik rahastab** aastaeelarvest **kampaaniaid, algatusi ja tegevusi** HIV-iga elavate inimeste ja peamiste riskirühmade **häbimärgistamise ja diskrimineerimise vastu võitlemiseks** nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil.

3.3 HIV-nakkusega elavate inimeste ja peamiste riskirühmade kriminaalset ja juriidilist vastutust reguleerivad **seadusandlikud aktid ja muud dokumendid tehakse ümber** ja viiakse täielikku vastavusse parimate Lääne-Euroopa riikides vastu võetud ja kehtivate, kõigi rahvastikurühmade inimõiguste suhtes demokraatlikke ja sallivaid hoiakuid põhistavate seadusandlike dokumentidega.

3.4 **Menetlustoimingud ja muud** ajakohastatud seadusandlikke akte (vt 2. punkti) reguleerivad **dokumendid tehakse** rakenduskõlbulikul moel **ümber.**

3.5 **HIV-nakkusega elavate inimeste kogukond, nagu ka peamiste riskirühmade kogukonnad kaardistavad inimõiguste rikkumisi**, häbimärgistamist ja diskrimineerimist ning reageerivad vastavatele juhtumitele kiiresti, alustades dialoogi riiklike struktuuridega taoliste pretsedentide ennetamiseks tulevikus; selle eesmärgi saavutamiseks muudetakse kehtivat seadusandlust sallivamaks ning kõigi kogukondade mis tahes tasandil ja mis tahes moel diskrimineerimist keelustavaks, viiakse läbi üldsusele ja mitmesugustele riiklikele ametkondadele suunatud teavitus- ja toetuskampaaniaid, jne.

www.ecuo.org

www.ehpv.ee